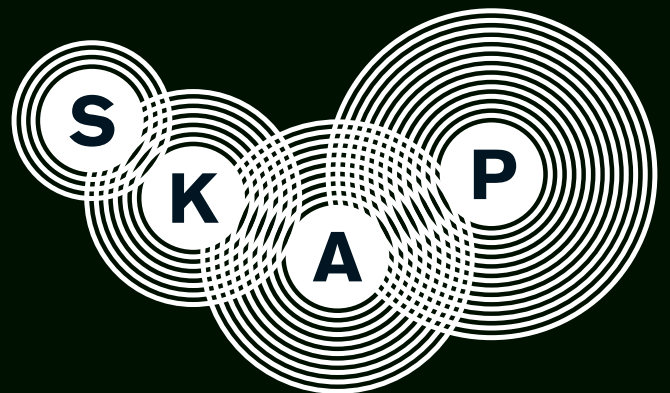

SKAP-NYTT

VÅR 2008

SKAP PRISADE KOMPOSITÖRER
VAD ÄR MUSIKEN VÄRD? STIM GRADERAR DINA LÅTAR
SKAP LEDER KOMPOSITÖRERNAS LOBBYING I EUROPA
NY MEDLEMSLÄGENHET I PARIS
SKAP & STIM FÖRESLÅR LAGLIG FILDELNING
MEDLEMSPORTRÄTT: MARTIN LJUNG

ORDFÖRANDEN HAR ORDET

UPPHOVS RÄTT... ELLER FEL?

Den gångna tiden har sannerligen präglats av en ostadig upphovsrättsdebatt. Fildelningsinläggen har haglat och ingen har haft en vettig långtidsprognos att ge.

Något så självklart som uphovsmännens behov till skälig ersättning utnyttjas av vissa politiker i debatten, och handlar plötsligt istället om att uphovsrätten står i konflikt med det demokratiska samhällets grundvalar. Eller så hävdar man att upprätthållandet av uphovsrätten kräver massövervakning av allas privata kommunikation.

Jag tror ej på detta.

Lika lite som jag tror att trackers som the Pirate Bay ägnar sig åt sin verksamhet enbart av ideologiska skäl. Enligt åtalet mot dem tjänar de ca tre miljoner dollar per år på att tillgängliggöra bland annat vår musik för nedladdning. Rimligt? Skulle inte tro det...

Låt oss dock vara något mer pragmatiska än några av våra meddebattörer.

Vad som står säkert att konstatera är att vi uphovsmän, tyvärr, ibland befinner oss för långt bort ifrån våra lyssnare/konsumenter. Intresset för musik ökar, samtidigt som undersökning efter undersökning visar på stor okunskap gällande

uphovsrättens innebörd. EU:s opinionsundersökning "Eurobarometern" visar t ex att de flesta svenska ungdomar inte ser nedladdning av uphovsrättskyddad musik som en olaglig handling, och att endast ett fåtal vet att det inte är tillåtet att ladda ned musik du ej betalt för.

Detta är något SKAP, med information, vill förändra.

Samtidigt har vi medverkat till att Stim nu på bred front gått ut med ett förslag till samarbete med internetoperatörerna. Syftet är att undersöka möjligheterna till att tillhandahålla internetabonnemang som gör det lagligt att ladda ner musik på internet. (Läs förslaget på sid 6.)

Denna lösning kan bli verklighet om internetoperatörerna sluter licensavtal med Stim och andra rättighetshavare. Visst finns tekniska, ekonomiska och juridiska problem att övervinna innan det kan bli verklighet, men med internets fantastiska möjligheter, sunt förnuft och respekt för dem som uppskattar vår musik skall vi skapa möjligheter att använda den lagligt, till ett rimligt pris och utan att ge avkall på den musikaliska mångfalden.

Ordförande / alfons.karabuda@skap.se

Foto: Anette Lindfors Persson

MISSA INTE VÅRFESTEN!

Den 19 maj kl. 18.30 är alla medlemmar varmt välkomna till årets vårfest på Vinterträdgården. Grand Hôtel. Inbjudan med närmare detaljer har skickats till alla medlemmar.

Foto: Anette Lindfors Persson

BENGT-ARNE WALLIN HEDRAD AV STIM

SKAP:s hedersmedlem Bengt-Arne Wallin tilldelades i december Stims hederspris - Atterbergpriset. Priset delades ut av Stims ordförande Gunnar Petri vid en ceremoni i Stim-huset på Gärdet. Ur motiveringen:

"Bengt-Arne Wallin har rört sig över stora delar av det musikaliska fältet från jazz till schlager, musik för film, radio, barnmusik och musikal. Alltid med samma musikaliska skärpa, tekniska briljans och värme.

Bengt-Arne Wallin tilldelas årets Atterberg-pris såväl för sina genreöverbryggande och banbrytande insatser som kompositör som ovärderlig arbete för upphovsmannakollektivet och STIM under mer än 40 år."

JURIDISK RÅDGIVNING FÖR SKAP:s MEDLEMMAR

SKAP erbjuder juridisk rådgivning för medlemmarna genom avtal med externa upphovsrättsjurister. Om du har några frågor som du vill få hjälp med hör av dig till 08-783 95 17 eller mejla info@skap.se.

SKAP KÖPER MEDLEMS- LÄGENHET I PARIS

I enlighet med utslaget av omröstningen som genomfördes i höstas är nu SKAP i full färd med att köpa en lägenhet i Paris. Föreningens nya tillflykt för arbete och rekreation blir en liten enrumslägenhet på Avenue Junot mitt i Montmartre.

Utlåningen till SKAP:s medlemmar kommer att påbörjas efter sommaren. Först ska renoveras.

VAD ÄR MUSIKEN VÄRD? STIM GRADERAR DINA LÅTAR

Visste du att olika musikaliska verk får olika mycket i Stim-ersättning? Det beror på att Stim graderar alla verk. Komplex musik får mer pengar. Den 22 januari anordnades ett kompositörseminarium på temat "Musikens värde" i Stockholm. Diskussionen hettade till när graderingssystemet kom på tal.

Det är uppenbart att det klingande resultatet inte spelar så stor roll för hur musik värderas. Det är istället sociala och kulturella värderingar som styr. Det menade FST-medlemmen Tuomo Haapala som anordnade seminariet på ABF-huset. Kan vi i graderingssystemet göra rättvisa bedömningar av verkens komplexitet, frågade han sig. Och är komplexitet en bra bedömningsgrund? Som alla kompositörer vet kan enkelhet föregås av hårt och komplext arbete. Ska den kompositör som låtit slutresultatet vara uppenbart komplext belönas framför den kompositör som till slut valt att förenkla?

Tuomo Haapala spelade sedan upp två stycken för slagverk som visade på svårigheten när det kommer till gradera musik utanför den västerländska traditionen. Först ett verk av Kroumata, sedan ett stycke balinesisk folkmusik. Det senare även det ytterst komplext, och borde rimligtvis graderas därefter. Men Stim kan inte aktivt gradera all musik från all världens kulturer. Det finns det helt enkelt inte resurser till. Frågan är då; om graderingssystemet inte klarar av att på rättvisa grunder omfatta all musik – innebär det att Stims graderingssystem innehåller diskriminering?

SKAP-medlemmen Marie Selander pläderade för ett avskaffande av graderingssystemet. Det måste tas bort eftersom det är omöjligt att upprätthålla utan godtycke, menade hon. Kompetensen kan helt enkelt inte finnas på alla musikaliska områden. Och det är dessutom kränkande mot kompositörer som utsätts för detta godtycke. Det måste finnas en grund som är trovärdig om man ska ha stödssystem.

Otto Donner, ordförande i ELVIS (Finlands motsvarighet till SKAP) och tidigare ordförande i Teosto (motsvarigheten till Stim), var själv med om att ta bort Teostos graderingssystem. Donner tog vid Marie Selanders ord om trovärdighet. Principerna måste vara solklara om upphovsrätts-sällskapen ska verka kulturpolitiskt. Otto Donner fortsatte med att kritisera komplikationsaspekten som grund för gradering. T ex improvisationsmusik kan ju kräva oerhört mycket bakgrundsarbete, trots att själva verket skrivs ögonblickligt. Men det finns en kulturpolitisk princip som alla bör kunna enas kring, menade han; främjandet av den musikaliska mångfalden.

Enligt Otto Donner har borttagandet av det finska graderingssystemet endast varit av godo. "Vi har fått ett bättre samarbetsklimat och motsättningarna mellan kreatörer av musik är som bortblåsta", sade han. Dessutom, poängterade han, ger upphovsrättslagen inget stöd för att ge olika kompositörer olika betalt för sitt arbete; endast att betalning ges till musik med verkshöjd.

Den musikaliska mångfalden bör främjas. Det var alla deltagare eniga om. Och att marknadsmässigt eftersatt musik måste stödjas fanns det på seminariet ett unisont stöd för. FST:s ordförande Sten Melin talade om sällanmarknadsverk med konstnärligt värde, och att dessa proportionellt sett förtjänar högre ersättning. Mainstreampopen, som enbart har en rituell funktion till skillnad från en konstnärlig, belönas redan ekonomiskt, menade han. Örjan Strandberg, tidigare styrelseledamot i SKAP och Stim, inflikade: "Jag som SKAP-medlem måste väl representera de besuttna i så fall" och fortsatte med några viktiga fakta. Hos SKAP är det endast ca 30 av över 800 medlemmar som utgör det så kallade musikexportundret, och det är endast ca 100 medlemmar som skulle hamna på en lista över vilka som tjänar mer än 100 000 kronor per år. Det finns väldigt många popmusik kompositörer som skriver vad man skulle kunna kalla sällanmarknadsverk. Det går följaktligen inte utgå från genrebeteckningar när man ska komma fram till vilka som förtjänar kulturpolitiskt stöd.

Genretillhörighet har haft stor betydelse för hur musik värderas. Stims historia berättar tydligt om en statusskillnad mellan gener. SKAP blev medlemmar av Stims styrelse först 1944, och den så kallade populärmusiken fick därmed först 21 år efter Stims tillblivelse inflytande i sitt upphovsrätts-sällskap. Studenter på Kungliga Musikhögskolan talade på seminariet om sin upplevelse av hur jazzen på skolan diskriminerats till förmån för konstmusiken.

Hasse Lindgren, ansvarig för Kulturrådets fonogramstöd, pekade på en möjlig väg framåt, bort från en social, ekonomisk och kulturell värdering av musikgenrer. I en rapport från Kulturrådet som nyligen publicerades talar man inte längre om genrer, utan om uttrycksformer. Och kanske är det först när vi släpper tanken om genrer som vi kan befrias från diskriminering i musikvärlden. Dessutom finns mer än någonsin ett behov av en samlad röst från hela musiklivet, utan splittringar och motsättningar.

Mårten Karlsson / marten.karlsson@skap.se

SÅ FUNGERAR STIMS GRADERINGSSYSTEM

Alla Stim-anslutna verk tilldelas en gradering. Graderingen påverkar ett verks ersättningsnivå. Som Stim-ansluten upphovsman kan du reklamera graderingen av ditt verk.

Graderingen tas fram utifrån verkets form, struktur och komplexitet. Graderingen görs av Stims musikkonsulent och graderingsreklamationer behandlas av Stims graderingskommitté (i vilken SKAP liksom FST [Föreningen Svenska Tonsättare] och SMFF [Svenska Musikförläggareföreningen] har representanter). Syftet med gradering är att kompensera kompositörer av verk som kräver särskilt stor arbetsinsats och har begränsade möjligheter att framföras.

*Ersättningen beräknas genom att ett verks avräkningsbelopp multipliceras med en graderingsfaktor:
A=1; B=1,5; C=2; D=2,5; E=3.*

Hur många graderas då högre än "A"? Den senaste statistiken är från 2003. Då hade 91,58% av de svenska verken gradering A.

Varje år brukar ca ett hundratal verk reklameras. Av dessa ändras graderingen för ca 20 procent.

*Har du frågor kring hur dina verk graderats?
Kontakta musikkonsulent Per Wahlsten,
per.wahlsten@stim.se, 08-783 88 00.*

ENLIGT STIMS HEMSIDA BEAKTAS FÖLJANDE KRITERIER VID GRADERING:

FORM *Verkets storformella uppbyggnad Verkets disposition. Förhållandet mellan verkets formdelar formelement.*

STRUKTUR *Relationen mellan de kompositoriska elementen Satsbyggnad. Antal stämmor/skikt och förhållandet mellan dessa.*

KOMPLEXITET *Sammansättningen av de kompositoriska elementen. Utformning av stämmor/skikt. Informationsmängd och detaljrikedom.*

KOMPOSITÖRENS KONTROLL ÖVER DET KLANGLIGA RESULTATET *Kontroll genom partitur eller annan förlaga. Med kontroll avses exempelvis detaljrikedom avseende instrumentation, föredragsbeteckningar och dynamik. Textbehandling i vokalmusik. Där kompositören styr det klangliga förloppet genom grafiska förlagor och fastlagt improvisationsunderlag skall sådana förlagor eller underlag tas med i bedömningen.*

SKAP & STIM VILL GÖRA NEDLADDNINGEN LAGLIG

Genom att betala för musiken på nätet via internetavgiften skulle det kunna bli lagligt att ladda ner all musik på internet, skriver Stim i en debattartikel i Göteborgsposten och bjuder in internetoperatörerna till ett samarbete.

Artikeln, som du kan läsa på nästa uppslag, är skriven av Kenth Muldin, vd Stim, Gunnar Petri, ordf Stim, och ägarföreningarnas ordföranden Alfons Karabuda (SKAP), Sten Melin (FST) och Kjell-Åke Hamrén (SMFF).

I artikeln presenteras ett helt nytt förslag till lösning på problemet med att musikskapare går miste om ersättning när musik sprids olagligt på internet.

– Vi vill sätta oss ner med nätoperatörerna och diskutera hur vi gemensamt kan göra det möjligt för nätoperatörerna att erbjuda sina kunder ett abonnemang som gör dem till lagliga musiksurfare, säger Kenth Muldin, vd Stim, i ett pressmeddelande från Stim.

Stims förslag innebär att den som lagligt vill kunna ladda ner musik för eget bruk ska kunna välja ett internetabonnemang som tillåter detta mot en högre månadsavgift. Extra-kostnaden för "fri fildelning" skulle stå i proportion till det samlade nyttjandet av musik på nätet. Abonnemanget skulle ge laglig tillgång till all musik på internet. Det hela blir möjligt genom att internetoperatören sluter ett licensavtal med Stim och andra rättighetshavare, på samma sätt som radiokanaler, affärskedjor och idrottsanläggningar redan gör.

– Jag har förståelse för att internetoperatörerna inte vill ha en polisiär eller dömande roll, som statens förlängda arm på nätet. Men de borde rimligen ha ett affärsmässigt intresse av att erbjuda sina kunder tjänster som stämmer överens med kundens moral och rättsuppfattning, säger Kenth Muldin.

Efter Stims artikel i Göteborgsposten har Stim haft möte med Tele2.

– Det här är ett första möte och vi har många juridiska, ekonomiska och tekniska problem att lösa innan vi når fram till ett "kravmärkt" internetabonnemang, säger Lars Henriksson, jurist, internetlicensiering på Stim, på Stims hemsida.

SÅ KAN NEDLADDNING BLI LAGLIG

Genom att betala för musiken på nätet via internet-avgiften skulle det kunna bli lagligt att ladda ner all musik på internet, skriver företrädare för musikbranschen och bjuder in internetoperatörerna till ett samarbete.

Internet öppnar fantastiska möjligheter för musik att snabbt och enkelt kunna spridas till människor runt om i världen. För oss är det inte framför allt sanktioner och rättsliga åtgärder mot fildelare som är den långsiktigt hållbara lösningen på att musikskapare går miste om ersättning när musik sprids olagligt på internet. I stället bjuder vi nu in internetoperatörerna till samarbete i syfte att undersöka möjligheterna till internetabonnemang som gör det lagligt att ladda ner all musik på internet. En sådan lösning kan bli verklighet genom att internetoperatörerna sluter licensavtal med Stim och andra rättighetshavare.

Musik utgör den enskilt största kategorin bland alla filer och information som med ökande hastighet flödar mellan människors datorer runt om i världen. Vi utbyter låtar, spellistor, musiktips och musikreklam mer än något annat via internet. Alla som arbetar med musik borde givetvis ta detta förhållande som ett fantastiskt kvitto på musikens enorma betydelse i människors liv.

GRAVAR SOM GRÄVTS ALLT DJUPARE

Men samtidigt pågår en utveckling som förr eller senare riskerar att kollidera med musiklyssnandets växande betydelse i människors liv: Musik uppfattas av allt fler som något som är och ska vara gratis tillgängligt, och de som skapar musiken får därmed allt svårare att ta betalt för sitt arbete.

På sikt undermineras därigenom framtidens musikskapande på ett sätt som få egentligen önskar. Debatten om fildelning och upphovsrätt har hittills i huvudsak inneburit att skyttegravarna mellan två oförsonliga läger grävts allt djupare. Många kräver en bibehållen äganderätt till konstnärliga alster på nätet och ökade kontrollmöjligheter av hur musik och andra alster sprids på internet. De förespråkar fortsatt ensidig inriktning på att beivra olaglig fildelning. Motståndarna varnar för skapandet av ett kontrollsamhälle och tycks vara beredda att slänga upphovsrätten på historiens skräp hög.

TYDLIG LAGSTIFTNING

Det är givetvis viktigt att det finns effektiv lagstiftning som gör det möjligt att beivra systematiska brott. Sverige bör anpassa lagstiftningen till europeisk standard eftersom vi ligger efter när det gäller effektiva medel att komma åt det som sker helt öppet och olagligt på nätet. Långsiktigt är en fortsatt tydlig lagstiftning om vad som är tillåtet och otillåtet mycket viktig för attityder till äganderätten till konstnärliga alster. Men det räcker inte som enda lösningen.

Grundfrågan är i stället hur vi kan skapa en situation som skulle uppskattas av både musikskapare och internetanvändare: Nya lösningar som främjar både att de som skapar musik kan få ersättning för sitt arbete och att nätets frihet och smidighet kan utnyttjas och utvecklas maximalt för alla internetanvändare. Hittills har sådana förslag lyst med sin frånvaro i debatten.

GEMENSAM LÖSNING

Fildelning – att enskilda internetanvändare laddar upp musik och andra filer för kopiering av andra användare i ett större nätverk – utnyttjar teknikens möjligheter maximalt. Ganska enkelt och med ett stort utbud kan musik spridas till världens alla hörn.

Vi vill sätta oss ner med internetoperatörerna och diskutera hur vi gemensamt kan göra det möjligt för dem att erbjuda sina kunder att via sin internetavgift betala för den musik som strömmar genom nätoperatörernas nätverk – och därmed också bli lagliga musiksurfare.

I typfallet innebär det att en vanlig internetanvändares månadsavgift höjs med ett belopp som står i proportion till det samlade nyttjandet av musik på nätet. I gengäld ska han eller hon fritt och lagligt kunna ladda ner och för eget bruk använda tillgänglig musik på internet. Det hela blir möjligt genom att internetoperatören sluter ett licensavtal med Stim och andra rättighetshavare, på samma sätt som radiokanaler, affärskedjor och idrottsanläggningar redan gör. Förhoppningsvis får vi med oss andra organisationer som representerar musikrättighetshavare.

Vi har förståelse för att internetoperatörerna motsätter sig en utveckling där de påtvingas vad de uppfattar som en polisiär eller dömande roll, som statens förlängda arm på nätet. Men vi tror också att de rimligen har ett affärsmässigt intresse av att erbjuda sina kunder tjänster som innehåller ett mervärde jämfört med vad de erbjuder i dag: tjänster som är utformade så att användningen utan särskild ansträngning stämmer överens med kundens moral och rättsuppfattning.

FRITT OCH LAGLIGT

I ett första skede kanske lösningen är att någon eller några går före och erbjuder sina kunder ett "kravmärkt" bredbandsabonnemang. Tonårsföräldrar som inte känner sig bekväma med vetskapen om att deras uppkoppling används för olaglig fildelning torde vara en högintressant kundgrupp. I förlängningen hoppas vi att "lagligt fritt internet" blir den nya standarden i internetoperatörernas erbjudande till sina privatkunder.

Det finns åtskilliga tekniska, ekonomiska och juridiska svårigheter att övervinna innan det skisserade förslaget kan bli verklighet. Till exempel måste negativa effekter för de i dag lagliga musiktjänsterna noga beaktas. Men vi är övertygade om att framtidens lösningar skapas genom att vi diskuterar hur vi kan övervinna de problemen, snarare än genom att vi fortsätter att gräva nya skyttegravar.

Kenth Muldén, vd Stim

Gunnar Petri, ordf Stim

Alfons Karabuda, ordf Svenska kompositörer av populärmusik, SKAP

Sten Melin, ordf Föreningen svenska tonsättare, FST

Kjell-Åke Hamrén, ordf Svenska musikförläggareföreningen, SMFF

MINNESKVÄLL FÖR POVEL RAMEL OCH LARS FORSSELL

I somras gick två av vårt lands mest älskade SKAP-are ur tiden: Povel Ramel – tillika hedersmedlem – och Lars Forssell. De var båda 20-talister och sen 40-talet har dom på olika vis präglat svenskt kulturliv inom musik, dramatik, film, radio och teater. Povel med sitt musikaliska geni och sina enastående språkliga fyndigheter, Lars med sin dramatik och sin visdiktning som rörde sig så lätt mellan ljus och mörker, mellan samhällssatir och lekfullhet.

Till minnet av dessa giganter ordnade SKAP tillsammans med Svenska Visakademin en minneskväll på den underjordiska kulturplatsen Forum på Sigtunagatan i Stockholm.

Maria Lindström höll en inledande kort presentation av de båda mästarna och sen gjorde Stefan Wermelin några nerslag i radiominnen där bl.a. en supertalangfull 13-årig Povel spelade jazz i studio. Från en radiointervju med undertecknad fick vi sen höra Lars' sonora stämman där han berättade hur han tidigt engagerade sig för de utsatta och svaga när han växte upp på Kungsholmen under 30-talets depression.

Ett uppbåd av SKAP-are stod på scenen, alla hade samarbetat med Povel och Lars eller med deras verk: Här framförde Tina Ahlin bl.a. Povels genombrotts hit Johanssons Boogie Woogievals och Monica Dominique Den sista jättan, Anna Döbling sjöng Jag står här på ett torg (Lars Forssell-Boris Vian) och Maria Lindström Vaggvisa (Lars text till Kjell Anderssons vackra melodi), Monica och Carl-Axel Dominique berättade den sällsamma historien om hur de knackade på en tidig morgon hos diktaren Forssell med sin nysnickrade schlagermelodi och ville att han skulle skriva en text, fort skulle det gå, den måste vara klar inom ett par timmar då anmälningstiden gick ut... Det blev förstås Sommaren som aldrig säger nej!

Paret Dominique och Anders Linder gjorde en lysande version av Håll musiken igång och glädjande nog fanns både inbjudna släktingar till Povel och Lars i publiken och deras egna barn på scenen: Mikael och Lotta Ramel sjöng bland annat Dagen då visorna dör och Lotta läste ur Povels underfundiga brevsörd.

Jonas Forssell framförde en fantastisk hyllning som han och fadern skrivit till Povels 60-årsdag på en Gottschalk-melodi till Dominiquarnas ackompanjemang. Stämningen var på topp denna varma hyllningskväll där vi alla kände samhörighet med våra bortgångna kollegor och med musiken och texterna som vi nu får bära med oss in i framtiden.

Ty underbart är kort. Och innan året var tillända hade ytterligare en känd SKAP-kollega gått ur tiden: Vår folkkäre Thore Skogman som blev hedersmedlem så sent som 2007.

Ulla-Carin Nyquist, klubbmästare
ulla-carin.nyquist@skap.se

Till vänster: Monica och Carl-Axel Dominique.
Bilden ovan: Tina Ahlin. Foto: Rodrigo Parás.

KOMPOSITÖRER MED SKAP- STIPENDIUM 2007

å 40 000 kronor. Här är alla mottagare.

SKAP-stipendier

*Maria Andersson/
Josephine Forsman
(Sahara Hotnights)
Eva Bartholdsson
Robert F. Blom
Ulrika Bodén
Steve Dobrogosz
Ebba Forsberg
Björn Gelotte/
Anders Friden/
Jesper Strömblad
(In Flames)
Christina Gustafsson
Rigmor Gustafsson
Peter Grönvall
Johan Hedin
Ola Johansson
Peter Kvint
Alexandra Nilsson
Björn Olsson
Ninne Olsson
Lena Robert
Astrid Roxenholt
Anders F. Rönnblom
Johan Setterlind
Magnus Stinnerbom
Emil Svanängen
Andreas "Dregen"
Svensson
Fabian Torsson
Jacques Werup
Jenny Wilson
Bo Winberg
Klas Åhlund*

SKAP:s jubileumspris

Salem Al Fakir

SKAP:s hederspris

*Gullan Bornemark
Martin Ljung*

SKAP:s musikdramatikpris

Fläskkvartetten

SKAP:s stipendiefond till Evert Taubes Minne

Olle Edström

Ejnar Westlings minnesfond

*Christer Karlberg
Basse Wickman*

Fred Winters minnesfond

Joje Wadenius

Karl Gerhards jubileumsfond

Robert Broberg

Sven Paddocks minnesfond

Mikael Ramel

Stiftelsen Ulf Peder Olrogs minne

*Karin Strand
Ingrid Åkesson*

Thore Ehrlings stipendiefond

Björn Skifs

1. Eva Bartholdsson fick sitt stipendium på SKAP:s vårfest den 28 maj... 2. ...liksom Fläskkvartetten, som mottog SKAP:s musikdramatikpris. 3. Ulrika Bodén med sitt SKAP-stipendium, också på vårfesten. 4. Peter Kvint. 5. FFACE heter organisationen som förenar alla filmmusikkompositörer. Ordförande Bernard Grimaldi kom från Paris till SKAP:s vårfest.

Foto: Anette Lindfors Persson.

2

4

5

SKAP LEDER KOMPOSITÖRERNAS LOBBYING I EUROPA

På Midem-mässan i Cannes i januari valdes SKAP:s ordförande Alfons Karabuda till ordförande för APCOE – the Alliance of Popular Music Composers of Europe. Framför sig har man en viktig uppgift: att stärka kompositörerna ställning på den europeiska musikmarknaden. På APCOE:s styrelsemöte i Stockholm 11 april tog man ytterligare steg framåt.

Midem är som bekant världens största mässa och mötesplats för musikbranschen och arrangeras årligen i Cannes. Alla europeiska länder som har sina kompositörer organiserade var på plats. APCOE – the Alliance of Popular Music Composers of Europe – bildades under Midem 2007. På årets APCOE-stämma den 29 januari valde de 12 medlemsländerna Alfons Karabuda och SKAP till ordförande i ett år.

I och med ordförandeskapet i APCOE blir SKAP och Alfons Karabuda också en av tre ordföranden i den Brysselbaserade lobbyorganisationen ECSA – European Composer & Songwriter Alliance. ECSA är en enhetlig kompositörsröst på europeiska musikpolitiska arenan. ECSA:s tre ordföranden representerar de tre pan-europeiska kompositörsorganisationer som finns. De tre organisationerna är:

APCOE, som organiserar SKAP och våra internationella motsvarigheter. Detta är den största organisationen, både ekonomiskt och sett till antalet medlemmar. Sverige är ordförande.

FFACE, som organiserar kompositörer på det audiovisuella området, t ex filmmusikkompositörer (SKAP och FST – Föreningen Svenska Tonsättare – organiserar tillsammans våra audiovisuella kompositörer i FFACE, då Sverige inte har en särskild organisation för dessa). Frankrike är ordförande.

ECF, som utgörs av tonsättarna, dvs konstmusikerna. Österrike är ordförande.

ECSA har 22 medlemsländer; Belgien, Bulgarien, Danmark, Estland, Finland, Frankrike, Irland, Island, Italien, Kroatien, Lettland, Norge, Polen, Schweiz, Serbien, Slovenien, Spanien, Storbritannien, Sverige, Tyskland, Ungern och Österrike.

APCOE har beslutat att vara enbart en policyorganisation. Alla ansträngningar skall syfta till att utveckla lobbyorganisationen ECSA:s arbete. Det betyder att man valt att prioritera det politiska arbetet i EU. För att kompositörerna skall ha en chans att påverka utvecklingen för våra upphovsrättsällskap och för musikbranschen i stort måste fokus ligga på effektiv lobbying i Bryssel.

Det är också tydligt att EU efterfrågar kompositörernas egen röst. Varken upphovsrättsällskap eller förläggare kan helt trovärdigt representera kompositörernas intressen.

På APCOE:s styrelsemöte i Stockholm den 11 april diskuterade man hur man ska vidare med de frågor som man bedömer vara de viktigaste för Europas kompositörer:

EFFEKTEN AV EU:S REKOMMENDATION OM PAN-EUROPEISK LICENSIERING PÅ ONLINE-OMRÅDET. RISKERNA FÖR KOMPOSITÖRERNA

I slutet av 2005 presenterades EU:s Rekommendation om licensiering av musik på Internet (2005/737/EG) som kan innebära ett slut för ömsesidighetsavtalen mellan sällskapen. EU har kommit fram till att de ömsesidighetsavtal som binder ihop Stim-sällskapen är konkurrensbegränsande. Man menar en nationsöverskridande licenstagare, t ex iTunes, borde kunna köpa en licens i ett land och att licensen skall gälla i hela unionen.

Utvecklingen medför stora risker för Stim. De nationella Stim-sällskapen och ömsesidighetsavtalen dem emellan är oerhört viktiga för kompositörerna, både ekonomiskt och kulturellt. Det är särskilt viktigt att mindre och medelstora sällskap tillåts fortsätta sin verksamhet, då det endast är de sällskapen som kan bevaka de lokala marknaderna och de lokalt verk samma upphovsmännens rättigheter.

Om all internationell repertoar, från t ex Storbritannien och USA, sköts centralt av ett eller två sällskap i Europa kommer de administrativa kostnaderna för Stims hantering av den

svenska repertoaren att bli skyhöga. Detta kan få stora konsekvenser för framför allt för mindre kommersiellt gångbar musik och för musik som görs för den lokala marknaden.

Utvecklingen inom EU på onlineområdet visar hur viktigt det är att ha en tydlig upphovsmannaröst i Europa, med andra ord att ECSA fungerar som en stark lobbyist.

På ECSA:s styrelsemöte i Krens i Österrike 27 februari beslutade man sig för att skicka en text till EU-kommission om just online-frågan. Texten är ett svar på en begäran från Kommissionen till berörda parter. Förutom resonemanget ovan framhöll man en vision på onlineområdet: Stims initiativ om att erbjuda en licens till bredbandsoperatörerna som i sin tur kan erbjuda sina kunder att ladda ner musik lagligt (läs mer på sid X). ECSA:s svar till EU-kommissionen kan du läsa på engelska på www.skap.se.

HINDRA "FANTOMFÖRLAG" SKAPADE AV MEDIEBOLAG

Vissa användare av musik har börjat använda förlagskonceptet som en metod att få tillbaka en del av de pengar man skulle ha betalt till upphovsmannen. Kompositören får beställningen endast om han/hon skriver bort sina förlagsandelar till TV-bolagets musikförlag. I Sverige startade TV4 förlagsverksamhet i slutet av 1990-talet. Förlaget TV4 Vision har samma organisationsnummer som TV4, dvs det är samma företag.

TV Vision har inga anställda som faktiskt arbetar med "förlagsverksamhet". SKAP anmälde i slutet av 2004 TV4 till Marknadsdomstolen. En oenig domstol förkunnade i november 2006 att det inte är oskäligt att TV4 kräver upphovsmännens förlagsrättigheter. SKAP och Europas kompositörsorganisationer beklagade domen.

ECSCA driver vidare frågan på europeisk nivå gentemot EU-kommissionen, eftersom fantomförlagsverksamheten förekommer i flera europeiska länder. Förmodligen måste förlagen engagera sig i frågan också. En acceptans av detta beteende innebär att förlagen inte har möjlighet att konkurrera om den här typen av beställningsverk och att de tappar ett helt affärsområde.

VERTIKAL INTEGRERING I MUSIKBRANSCHEN. SAMGÅENDE AV STORA FÖRLAG

SKAP har vid upprepade tillfällen kritiserat Universal Music Publishings förvärv av BMG Music Publishing, inte minst vid en hearing i EU-kommissionen i november 2006. ECSCA instämmer i den kritik som formulerades av SKAP då, och som i korthet går ut på följande:

Förlagsresurserna blir mindre. En rationalisering av personalstyrkorna innebär att det blir färre personer som jobbar för upphovsmännen. Detta leder till sämre exploatering av upphovsmännens verk. Tidigare liknande samgåenden har fått sådana effekter. Denna utveckling drabbar framför allt kompositörer av mindre kommersiellt gångbar musik.

Risken för vertikal integration, det vill säga överlappningen mellan skivbolag och förlag, ökar, då samma bolag som äger inspelningsrättigheter också kommer att äga förlagsrättigheterna. På grund av denna överlappning kommer också frestelsen att kringgå Stim-sällskapen öka, i och med att det blir lättare för ett skivbolag och förlag inom samma koncern att göra överenskommelser utom Stim-sällskapens kontroll. Detta leder till försämrade transparens i musikbranschen, en transparens som EU kräver.

Samgåendet kommer att försämra den kulturella mångfalden i Europa. Kulturell mångfald är förutom ett självändamål en viktig faktor för ekonomisk tillväxt.

Problemen med förlags sammanslagningar är inte över i och med Universal Music Publishings förvärv av BMG Music Publishing. Förlagsvärlden är i kraftig rörelse. Detta får stora konsekvenser för upphovsmännen, givetvis särskilt mycket för de upphovsmän som direkt berörs när ett förlag köps upp av ett annat.

BEHOVET AV EN PLATTFORM, EN RÖST, FÖR HELA MUSIKBRANSCHEN

Musikbranschen uppfattas ofta som splittrad. Upphovsmän, förläggare, artister, skivbolag, managers och arrangörer har inte en samlad organisation (inte heller i Sverige). Med andra ord är det svårt att tala med en röst, vilket krävs för att på ett effektivt sätt påverka beslutsfattare. Det finns förstås frågor där det är svårt att komma överens och som därför inte lämpar sig i en sådan organisation, men vissa frågor, som t ex värnandet om upphovsrätten, har ett skriande behov av musikbranschens samling. ECSCA vill och ska verka för en sådan samling.

BEHOVET AV STÄRKTA RELATIONER MELLAN KOMPOSITÖRER OCH FÖRLÄGGARE

ECSCA och musikförläggarnas europeiska organisation ICMP har initierat ett samarbete. Målet är att gemensamt kunna agera gentemot EU-kommissionen i vissa frågor. En förändring som ECSCA önskar få till stånd är europeiska standardavtal likt det vi i Sverige, efter flera års förhandlingar, lyckades förhandla fram för enskilda verk. Man vill också enas med ICMP om en 'code of conduct', en slags uppförandekod, som beskriver god "musikförläggarsed". Viktigt är att formulera vilka insatser upphovsmännen skall kunna begära av förlaget.

Mårten Karlsson / marten.karlsson@skap.se

WARNER CHAPPELL GER STIM PANEUROPEISKA RÄTTIGHETER

I januari tecknade stim ett avtal med Warner Chappell. Avtalet ger stim rätt att licensiera Warner Chappells anglo-amerikanska repertoar för onlineområdet i Europa.

Stim har under drygt tio år erbjudit musikanvändare en samlad licens för olika former av nedladdning och streaming av musik. För licensiering inom sverige företräder stim, genom ömsesidighetsavtal, upphovsmän i 115 länder. För all den musik man behöver för exempelvis en radio- eller tv sändning kan licenstagaren teckna en så kallad "blanket licence" – ett heltäckande tillstånd för alla musikerättigheter. På samma sätt företräder upphovsrättsorganisationer i andra länder stimans slutna medlemmars rättigheter, men enbart i organisationernas respektive territorier.

EU-kommissionens direktorat för konkurrens vill förbjuda överenskommelser som innebär territoriella uppdelningar när det gäller gränsöverskridande licensiering.

Som en följd av detta börjar modellen med blanket licence för hela världsrepertoaren luckras upp när det gäller licensiering på internet.

Stim har undertecknat ett avtal med Warner-Chappell, Stim är tillsammans med MCPS-Prs (Storbritannien) och GEMA (Tyskland) det sällskap som får licensiera Warner Chappells anglo-amerikanska repertoar i Europa.

Stims VD, Kenth Muldin: "Stim jobbar för att kunna erbjuda upphovsmän, förlag och musikanvändare nya licensieringsmöjligheter och administrationsmodeller. Stim är stolta över att vara del av detta nya samarbete med Warner Chappell och de andra inblande organisationerna."

Johan Hammarbäck / johan.hammarback@skap.se

ATT TÄNKA PÅ NÄR DU VILL ÖVERSÄTTA TEXTER

Under ett möte i Stim-huset fick SKAP-medlemmar tillfälle att ställa frågor om ekonomiska och juridiska frågor kring textöversättningar.

Panelen bestod av Monica Ekmark från Universal Music Publishing, Cina Strandberg – Peermusic samt Göran Carlsson från Stims medlemservice.

Gällande översättningar, kan vem som helst skriva en ny text på svenska till en engelsk låt?

– Ja, om de fått tillstånd från upphovsmannen och dennes förlag. Subtextförfattaren måste själv söka tillstånd.

Är det lätt att få tillstånd för översättningar?

– Nej. De amerikanska förlagen säger ofta nej direkt. Har man direktkontakt med upphovsmannen är det förstås enklare.

I de fall man får tillstånd är det ovanligt att man får upphovsmannapengar för sitt arbete.

Om jag översätter en text utan tillstånd och framför den, vad händer då?

– I princip får man inte göra detta. Men, ännu viktigare, om du gör en skivinspelning med en text du ej fått tillstånd att översätta kan det resultera i kostsamma rättsprocesser eller att skivan ej kan ges ut.

Hur fungerar det om jag vill skriva text till ett instrumentalt verk?

– På samma sätt som vid översättning måste du ha tillstånd från kompositören eftersom du förändrar verket.

Johan Hammarbäck / johan.hammarback@skap.se

KOMPOSITÖRER SOM BLEV SKAP-MEDLEMMAR ANDRA HALVÅRET 2007

Andreas Aleman
Per Andreasson
Liv-Marit Bergman
Magnus Bergman
Torbjörn Carlsson
Johan Ekhé
Rigmor Gustafsson
Ralf Gyllenhammar
Tommy Haglund

Mats Hedberg
Magnus Jarlbo
Ola Johansson
Josef Kallerdahl
Ebba Knigge Forsberg
Markus Krunegård
Ellekari Larsson
Peter Lindroth
Ulf Lindström

Martin Ljung
Susanne Lund-Alfvengren
Alexandra Nilsson
Katharina Nuttall
Jacob Olofsson
Ninne Olsson
Björn Olsson
Svante Persson
Henrik Rylander

David Stenmarck
Emil Svanängen
Sofia Talvik
Per Tjernberg
Bo Wastesson
Susanne Von Ahn

MEDLEMSPORTRÄTT: MARTIN LJUNG

SKAPs hederspris 2007 delades i julas ut till den mångbegåvade Martin Ljung för förtjänstfulla insatser på populär-musikområdet. Martin Ljung blev älskad av hela nationen för sina figurer från revyer med Povel Ramel och Hasse å Tage. En komisk talang i särklass men också en artist med en underbar djup särpräglad sångröst som vi minns från en salig blandning av karaktärer, allt ifrån Rockfnykis och Svarta Malin till Herden Aramon i Spader Madame och från klas-siker som Var är tvålen, Småfåglaerne och Alltid blir jag så förbannad på det

"Jag har musiken i blodet" berättar min barndoms idol när jag ringer upp honom i lägenheten som ligger föredömligt nära Östermalmshallen – Martin älskar god mat. "Tyvärr lärde jag mig inte spela något instrument men jag kompen-serade det med att sjunga desto mera."

Redan som 13-åring 1930 gjorde han sin första provsjung-ning: Ernst Rolf var på turné i Luleå och den unge Martin vågade sig upp på scenen och sjöng en bit för den mäktiga imponerade Rolf som på direkten lovade honom en plats i sin kommande revy.

Nu blev inte Ernst Rolf kvar i livet länge till – han dog 1932 och Martin hann aldrig göra succé i hans revy – men på desto fler andra ställen. Han har exempelvis varit solist i OD-kören under ledning av Eric Ericsson och har sjungit i många manskörer, operetter och revyer. (Nämnas bör här också att han sjöng för Drottning Silvia på hennes 50-årsdag!)

1947 upptäckte Povel Ramel honom och han medverkade i radioprogrammet Frukostklubben (det var då Martin med sin djupa basröst imiterade en biograf-orgel).

Inom revyarbetet var Martin ofta kreativt verksam i utformandet av sina karaktärer och sketcher: "Povel brukade säga att jag ger Martin en julgran och sen dekorerar han den".

Det är bra att hålla sig fysiskt igång genom att skapa, tror Martin. "Och när man som i mitt fall har fyllt 90 år kan man avsluta sin komiska karriär och ägna sig mer åt musiken!"

För något år sen kunde vi höra Martins visa "Sommaren är här" i Allsång på Skansen som framfördes av Tommy

Körberg och Benny Andersson. Han skrev både text och musik och i en recension stod det att det var en fin visa, ur-svensk och fyndigt skriven. Benny Andersson lär ha spelat den på turné med sin orkester i andra sammanhang!

"Nu ska jag ytterligare vässa min penna och skyndsamt redovisa resultatet för mina kollegor" lovar Martin som ser fram emot trevliga SKAP-evenemang där han kan få träffa likasinnade kreatörer i alla åldrar.

Sen är det dags för Martin att bege sig ner till Östermalms-hallen och inhandla något gott till fredagsmiddagen.

Det är med stor glädje som vi hälsar Martin Ljung välkom-men till vår förening!

Ulla-Carin Nyquist, klubbmästare
ulla-carin.nyquist@skap.se

Martin Ljung hyllades på SKAP:s julmiddag den 17 decem-ber. Här mottar han SKAP:s hederspris av ordförande Alfons Karabuda. Foto: Johan Ekelund. Foto, vänster: Tommy Pedersen / Scanpix.

NYTT BESTÄLLNINGS- VERKSAVTAL PÅ SKAP.SE

Beställningsverksavtalet gäller för dig som på beställning skriver konsertmusik, musikdramatik, musik för radio-, revy-, teater-, televisionskaraktistiska och motsvarande sammanhang. Avtalet är mellan å ena sidan SKAP och FST, å andra sidan arbetsgivarorganisationerna Svensk Scenkonst och SRAO (Sveriges Radios Arbetsgivarorganisation) och innehåller vad som från kompositörens perspektiv skall betraktas som minimitariffer. Avtalet gäller 2008–2009 och finns att ladda hem på skap.se för alla medlemmar.

Har du tillgång till ditt användarnamn och lösenord? Om inte, maila info@skap.se. Du kan givetvis beställa avtalet på papper om du vill. Ring i så fall 08-783 88 39 eller maila oss.

ATT TÄNKA PÅ NÄR DU FÅR ETT BESTÄLLNINGS- UPPDRAG SOM INTE OMFATTAS AV BESTÄLLNINGS- VERKSAVTALET

När du får en förfrågan om att skapa musik för t ex reklam – se alltid till att i förväg komma överens om pris för arbetet, leveranstid och övriga villkor innan du sätter i gång och, ännu viktigare, innan du levererar.

Tydliggöra för beställaren skriftligen på vilket sätt du upplåter dina rättigheter, t ex för användning i TV under ett år eller endast på en viss hemsida, etc.

Om du inte har ett tydligt avtal kan beställaren tycka att du får tillräckligt med pengar från Stim och ncb och har ingen förståelse för dina ersättningsanspråk. Det är viktigt att förstå att trots att du har lagen på din sida så kan det vara oerhört kostsamt och tidskrävande att få rätt om du i efterhand vill stoppa användningen av ett verk. Dessutom kan det vara värt att ha bra relationer med beställare av musik för att säkra möjligheten till fler jobb i framtiden och då är det bättre att ha talat om dessa frågor i förväg.

BESTÄLLNINGSAVTALET BÖR OMFATTA

beskrivning av ditt uppdrag

ersättning

leveranstid

omfattningen av beställarens nyttjanderätt (på vilka sätt beställaren får använda ditt verk utan att be om ytterligare tillstånd från dig)

SLUTSATS! Se till att inte tappa din förhandlingsposition genom att leverera musiken innan det är bekräftat vad du skall få i ersättning och på vilket sätt beställaren får använda ditt verk.

KONKRETA RÅD

1. Det finns inget som heter "det är ett standardavtal som du måste acceptera". Om du får höra – att alla kompositörer får likadana avtal och "avtalet inte är förhandlingsbart" – så är det inte sant. Alla avtal kan förhandlas.
2. Se till att du alltid förstår vad det är du skriver på. Även om du överlåter ansvaret till en jurist eller manager att förhandla avtalet åt dig måste du själv sätta dig in i dina åtaganden och rättigheter, annars är du försvarslös i framtiden.
3. Om du vill ta dig ur ett kontraktsförhållande bör du anlita någon juridiskt kunnig person så att du kan gå vidare med så bra förutsättningar som möjligt för framtiden. Kontakta SKAP för vidare rådgivning.

VI MINNS TRE HEDERSMEDLEMMAR

SKAP:s före detta ordförande Håkan Elmquist minns tre hedersmedlemmar som gått bort den senaste tiden; Sven Wilson, Povel Ramel och Thore Skogman.

SVEN WILSON

Tidigare VD:n för Stim, Sven Wilson, avled den 11 mars 2008 i en ålder av 101 år. Sven Wilson blev medlem och hedersmedlem i SKAP 1969.

Sven Wilson anställdes 1932 på föredragsavdelningen i AB Radiotjänst. Hans kraftfulla och välmodulerade stämma var redan bekant för svenska folket när han och Sven Jerring fick i uppdrag att referera olympiaden i Berlin 1936. Tillsammans med en tysk tekniker utgjorde Wilson och Jerring hela radions bemanning för bevakningen av detta spektakulära sportevenemang. I en intervju för tidningen Stim-Nytt har han försäkrat att de båda svenska reportrarna vägrade att låta sig fotograferas med uppsträckt högerarm tillsammans med Hitler.

Under andra världskriget var han med om att starta radions utlandssändningar. Personligen upprätthöll han kontakterna via kortvåg med motståndsrörelserna i England. I Radiotjänsts källare på Kungsgatan 8 spelade han i hemlighet in program som efter kurirflyg till London sändes över Norge och Danmark.

Sven Wilson tillträdde som verkställande direktör för Stim i februari 1945. Han var en person med stor pondus och handlingskraft som i sitt tidigare arbete på Radiotjänst hade lärt känna Stim som motpart. Han var väl medveten om att stödet för Stims verksamhet som inkassobyrå var svagt och anseendet hos politiker och myndigheter lågt. Stims sätt att agera i kontakterna med sina kunder, musikanvändarna, var också synnerligen diskutabelt. Affärsmetoden var att hellre söka strid än förhandling. I riksdagen väcktes ständigt motioner mot verksamheten.

Stims organisation, förhållandet till de tre ägareföreningarna SKAP (kompositörer och textförfattare), FST (tonsättare) och SMFF (musikförläggare), fördelningsregler, värderingstabeller, avtal med musikanvändarna m m genomgick stora föränd-

ringar under fyrtiotalets sista fem år och arbetet präglades av Sven Wilsons målmedvetenhet.

SKAP hade 1944 äntligen fått ta plats i Stims styrelse. Även om Wilson – själv sångare och violinist – var en varm anhängare av "seriös" musik var han angelägen om att brett förankra sina beslut. Han bildade därför ett beredningsutskott där de tre föreningarna ingick. Viljan att samråda fanns säkert men med tiden minskade beredningsutskottets inflytande och Wilson skaffade sig oinskränkt makt i det förut så tonsättardominerade Stim. Men knappast någon ifrågasatte hans suveränitet under den långa tid, 1945–1973, som han var Stims direktör.

Sven Wilson, eller "doktor Wilson" som han kallades, visade i sitt arbete en rättrådighet och ett omdöme som upphovsmännen kunde förlita sig på. Ibland frestades man därför att luta sig tillbaka och låta sig styras av en stark ledare som såg till att allt ordnades till det bästa. SKAP:s budget skulle till exempel alltid granskas och godkännas av Stim-chefen. Men dr Wilson visste att svensk populärmusik var synnerligen viktig för Stim, så under hans tid förbättrades SKAP:s villkor avsevärt.

Världskriget var slut och nya tongångar från andra sidan Atlanten började konkurrera med inhemsk schlagermusik. Det gällde att försöka stoppa den utländska invasionen, men arbetet med musikpropaganda var betungande för SKAP:s styrelse. Wilson erbjöd sig då att ställa tjänsterum, sekreterare och Stims övriga resurser till förfogande – ett erbjudande som togs emot med öppna armar. Han såg också till att tryckningsbidrag utbetalades för att publicera "värdefull populärmusik" och att stora summor anslogs så att Stim i egen regi kunde börja producera grammofonskivor med svensk musik av alla genrer.

På Wilsons initiativ konstituerades 1958 Stims publikations- och propagandanämnd. Stim-chefen blev nämndens ordförande och FST och SKAP skötte själva det praktiska informationsarbetet. Men behovet av en informationsverksamhet under fastare former växte sig allt starkare och 1965 presenterade Wilson ett nytt radikalt förslag: bildandet av Stims Informationscentral för Svensk Musik. Han fick också staten att bidra med årliga anslag under förutsättning att Stim tillsköt

minst lika stora belopp. Genom sin organisatoriska placering direkt under Stims styrelse fick Informationscentralen formellt en stark ställning – dock inte starkare än Stims verkställande direktör tillät.

Sven Wilson blev snart en internationellt välkänd person. Han invaldes i samarbetsorganet CISAC:s Bureau Exécutif där han med sedvanlig pondus opponerade sig mot att "det bara satt en massa franska gubbar och pratade och bestämde". I alla år fungerade han också som NCB:s ordförande. Under hans tid var det inte tal om någon rotation mellan de nordiska direktörerna på den posten.

Han var respekterad och omtyckt av Stims personal även om han styrde företaget med fast hand och en viss barskhet. Det var inte många som fick titulera honom "du" och han besökte sällan personalens arbetsplatser. Men i gengäld ställde han upp med full kraft bakom sina medarbetare i trängda situationer och det fanns inget problem som var honom främmande – inte så konstigt förresten: han hade ju personligen påverkat de flesta regler och bestämmelser i Stims värld. Som talare och skribent var han lysande; den klarhet och exakthet som genomsyrade hans analyser var imponerande. "Gör så här", sa han med sin malmklingande stämma. Och så kom det ett väldisponerat och heltäckande koncept som det kvickt gällde att uppsnappa och anteckna. Än idag går det säkert att finna Stim-dokument med påskriften "enligt dr Wilson". "De gäller än", sa han för en tid sedan med en glimt i ögonvrån.

Sven Wilson fick behålla sitt klara intellekt hela livet, och även om fysiska problem så småningom satte gränser deltog han långt efter nittioårsdagen som hedersmedlem i SKAP:s fester och sammankomster.

En betydande person i föreningens historia och en kär vän har gått ur tiden. Han sörsj av alla oss som en gång hade förmånen att få samarbeta med honom.

POVEL RAMEL

Povel Ramel blev medlem i SKAP 1946 och hedersmedlem 1976. Povel Ramel avled den 5 juni 2007.

För många av oss har han varit en fixstjärna i radio, revy, television och film så länge vi kan minnas. Till att börja med handlade det om "att radio", Povels egen benämning på att jobba med fyrtiotalets etermedium. Efter den första radioserien "Över flygellocket" tillsammans med underhållningschefen och SKAP-medlemmen Per-Martin Hamberg var det dags för "Fram För Flugighetens Främjande", förkortat FFFF.

Povel hade förstått att humor och lustigheter alltid kommer mera till sin rätt när de framförs inför en glad och engagerad publik. De grammofoninspelningar som fanns av studioinspelade komiker – i och för sig skickliga men på något sätt stelnade i avsaknad av levande åhörare – kändes inte övertygande. Alltså sändes FFFF direkt inför publik i Stockholms

Konserthus. Serien blev en succé och Povel fann sig plötsligt anställd av Radiotjänst, ansvarig både för egna och andras produktioner.

Som radiotjänsteman blev han naturligtvis ansatt av många som själva ville vara med i radio, den ene mer förträfflig än den andre. Man kan anta att detta var en situation som vänlige Povel hade svårt att klara. Han uppfann därför en fiktiv person som tog alla beslut och dessutom var chef för Radiotjänsts nyuppfunna "talangregister". Han hette "Holmfrid P. Granby" och det var bara att ringa honom för att få besked. Oturligt nog var alltid denne Granby antingen sjuk, satt i sammanträde eller var på semester.

Till slut insåg både Ramel och Hamberg att en fast anställning kanske inte passade en så kreativ person som Povel och anställningen upphörde. Däremot inte samarbetet. Tvärtom! Nu skulle nya grepp prövas och Povel fick fria händer. Ambitionerna var skyhöga och resultatet blev serien "Jakten på Johan Blöth", ett radiodrama där Povel spelade skattsökare och Johan Blöth var en båtsman som ägde en värdefull karta över var skatten fanns. Recensenterna rasade och svenska folket delades i de som älskade Blöth och de som hatade Blöth. Unga lyssnare var mest entusiastiska: detta var någonting som klart avvek från radions vanliga utbud. Johan Blöth var spännande och annorlunda för en på radiounderhållning svältfödd lyssnarskara.

Att däremot fyrtiotalets äldre generation var tveksam till denne märklige Ramel var ställt utom tvivel; själv hade jag svårt att förklara Povels storhet för mina föräldrar. Döm därför om min förvåning när några äldre släktingar, vanligen ganska okänsliga för underhållning och populärmusik, en vacker sommarkväll bänkade sig framför sin Radiola för att avnjuta programmet "Fyra kring en flygel" med Povel Ramel, Brita Borg, Oscar Rundqvist och Martin Ljung. Det visade sig att orsaken var enkel och typisk för en tid där respekten för auktoriteter var stor: Povel var baron!

Ramelska släkten härstammar från 1200-talet, introducerades i Ridarhuset 1664 och blev friherrlig 1770. Den som är inskriven i adelskalendern är naturligtvis klanderfri och kan inte prestera något opassande! Povel själv kommenterade barontiteln med att "det fanns en tid då jag brukade hota mina barn med att läsa upp hela härstamningen på 32 led om de inte var snälla"

Flera radioserier, turnéer i landets nöjesparker tillsammans med FFFF-gänget och många skivsuccéer bäddade för något av det bästa som producerats i svenskt nöjesliv Knäppupp-revyerna! För oss landsortsbor började det hela med annonser av det mest obegripliga slag i lokalpressen. Och nyfikenheten på revyn med det konstiga namnet "Knäppupp – Akta huvet" väcktes och växte. 1952 var det premiär i Göteborg och sommaren 1953 befann sig ensemblen på tältturné runt hela landet. Att beskriva reaktionerna inför Povels, Britas, Martins, Gunwers, Oscars och alla medaktörers prestationer är omöjligt. Alla superlativer känns slitna och otillräckliga. En ny era hade börjat och resten är – historia.

KÄR HEDERSMEDLEM

En dag på sjuttioalet skulle SKAP få lära känna denne man inte bara som estradstjärna utan som privatperson. Lika utåtriktad som han var på scenen, lika tillbakadragen var han när det gällde privatlivet. Han sågs mycket sällan i partyvärlden, och hemma-hos-reportagen i lidingö villan var i det närmaste obefintliga. Povel har själv berättat om sin olust inför större fester där han blev "fåmäld för att inte säga nollmäld". Och figuren på scenen, artisten Povel Ramel, skulle privat helst vara någon helt annan och heta "Jörgen Pryttlow" eller något liknande.

Det var därför en stor överraskning när Povel med hustru Susanna någon gång i mitten av sjuttioalet tackade ja till SKAP:s styrelses traditionella julmiddag. Vi förstod att det var ett undantag och kände oss smickrade. "Kryptan" i STIM-huset vid Tegnér lunden var en liten intim sammanträdes- och festlokal där fotografer och press var portförbudna. Det passade Povel utmärkt och oombedd satte han sig vid flygeln och gjorde en improviserad föreställning för den lilla men entusiastiska publiken. Och detta blev inte någon enstaka händelse. Povel tog sitt hedersmedlemskap på allvar och blev en ständigt återkommande kär vän och kollega när föreningen kallade.

Senast möttes vi på Stallmästaregården i december 2006 där Povel höll ett bejublat tal fyllt av återblickar från sitt händelserika liv. Bland annat berättade han om det frustrerande i att göra grammofonskivor under fyrtioalet när inspelningarna gjordes på dyra vaxkakor. Efter första tagningen brukade Povel titta in i kontrollrummet och ivrigt och nervöst fråga:

– Hur va' de'?

Varvid inspelningschefen på Husbondens Röst, legendariska Vera Åkerman, svarade:

– Jag tyckte det lät bra.

– Jamen snubblade jag inte på något ord?

– Det tror jag inte.

– Men orkestern var väl genomgående lite för stark?

– Det tyckte jag nog inte.

Fröken Åkerman till teknikern:

– Eller hur ingenjören?

– Jo, de' va' bra ...

Povel, bedjande:

– Kan vi få ta om det hela igen – för säkerhets skull?

– Nej, tyvärr. Vi har så ont om vax.

Resultatet kunde flera veckor senare avlyssnas på provskiva från England. "Då var det ofta så dags...", suckade Povel. Han gjorde åtskilliga av sina stora succéer på 78-varvs "stenkaka" där omtagningar var sällsynta och redigeringar omöjliga.

VIRTUOST ORDKYNNE

Povels musik färgades av genuin jazzkänsla och improvisationsförmåga och hans texter är fyllda av "ordkynne" och

språklig virtuositet. I minnesskrifter och nekrologer har återgivits åtskilliga av hans suveräna ordvrängningar och rim. Kanske någon får för sig att samla dem i en liten ordbok någon gång. I så fall kommer här ett bidrag:

I en taxi till SKAP:s julmiddag i von der Lindeska Valven i Gamla Stan i början av nittioalet skrev Povel en snapsvisa som han överraskade med i en paus mellan Bengt Haslums små mästerverk i genren. Texten lovade han att skriva ut snyggt och prydligt och posta till styrelsen nästa dag vilket vi naturligtvis intensivt motsatte oss. Vi krävde att få behålla det kladdiga manuskriptet med alla överstrykningar och ändringar i oredigerat skick. Med god hjälp av Susanna lyckades det till slut och manuset finns nu inom glas och ram på SKAP:s kansli. Här kommer ett utdrag med två av rimmerna; melodin är tyvärr glömd.

*"Här under de von der Lindeska valvena
där ska vi klämma helan och halverna.*

*Per-Henrik Ling körde med sånt där valvstupstående
Här ägnar man sig åt valv-sup-slående."*

Povel Ramel har fått en mängd utmärkelser och medaljer i sitt liv, både kungliga och akademiska. SKAP gjorde honom till hedersmedlem 1976 och han har fått SKAP:s stipendium 1959, Nordisk Populärauktorunions pris 1985, Fred Winterstipendiet 1997 och Karl Gerhard-stipendiet 2003.

Vi sörjer vår vän och hedersmedlem men gläds åt den skatt han har lämnat till eftervärlden av geniala texter och odödlig musik.

* För den som inte redan kan sin Ramel från början till slut finns biografi och mycket annat på Stim/Svensk Musiks hemsida.

THORE SKOGMAN

Thore Skogman blev SKAP-medlem 1961, hedersmedlem 2007. Thore Skogman avled den 9 december 2007.

En höstdag 1956 steg jag som nyanställd in på ett av Stockholms musikförlag.

– Här har du en blivande stor artist, sade förlagschefen och slog ut med handen.

På kontorets väggar hängde fotografier av en stubbad yngling med en enorm glugg mellan framtänderna.

Några dagar senare dök mannen med gluggen upp på kontoret. När vi gick igenom hans låtar vid pianot började jag förstå vad förlagschefen menat. Den här rödhåriga ynglingen var helt unik! Idéerna sprutade ur honom; text och musik flöt enkelt och naturligt. Några nerskrivna texter och noter hade han inte med sig; allt fanns pro-grammerat i hjärnan där det med åren skulle lagras långt över tusen egna melodier och texter, färdiga att när som helst plockas fram. Thore Skogmans melodi- och textminne var enormt!

Året innan, 1955, hade Thore slagit igenom i radions program Frukostklubben. Succé i Frukostklubben betydde vid denna tid ett riktigt genombrott. För Thores del innebar det att tvingas lämna sitt kära Hallstahammar där han bott sedan han föddes 1931, sluta på Bultfabriken och bereda sig på ett liv som folktoparksturnerande artist.

Hans första inspelning till Putte Wickmans sextett, Man måste var om sej och kring sej och Maskerad, var redan utgiven. Thore råkade tappa provexemplaret av skivan när han i ivern skulle visa dyrgripen för mamma och pappa. "Stenkakan" gick i småbitar men Thore klistrade ihop den så att den hjälpligt kunde spelas. Senare hamnade den inom glas och ram. Nu gällde det skiva nummer två och för den valdes Älgjakt och Kär som en klockarkatt. Det dröjde inte länge förrän Älgjakt gick in på tidningen Expressens lista över de mest spelade låtarna i Sverige, en av de få hitlistor som då fanns.

Thore hade mängder av melodier och texter i huvudet men noter kunde han inte skriva; det var här som mina och förlagets tjänster togs i anspråk. Uppspelningen av det nerskrivna resultatet skedde ofta hemma hos Thore i hans imponerande villa i Danderyd, där han noggrant kontrollerade att allt hade fastnat på det obegripliga notpappret. – Mest glad är jag över att jag inte är notmänniska. Jag passar bäst att vara naturell, yttrade han i en intervju

Thore Skogmans melodier väcker många minnen: Rött hår och glest mellan tänderna, ett träffande självporträtt – Storfiskarvalsen, en av hans absolut största framgångar – Surströmmingspolkan med publiken som alltid förgäves försökte härma Thores tungvrickningsövning – Fröken Fräken, översatt till flera språk, massor av inspelningar, inte minst jazzversionen med Jan Johansson – Bergsprängartango, Siw Malmquist i högform i TV-programmet Skogman efter noter – Twist till menuett i schlagerfestivalen 1963 – Tre da'r i buren, Thores debutfilm – Pensionärsvisan, signatur till radions Våra favoriter – Pop opp i topp, popsatiaren som några decennier senare blev ungdomens kultlåt nummer ett – Håll alltid lyktan klar och skinande, inspirerad av ordenssällskapet Stallbröderna där Thore engagerade sig under många år – Fröken Johansson och jag, text av Clara Johansson vars konditorii Årjäng Thore köpte och blev naturaliserad värmlänning.

Trots rötter i folkmusiken och med gammal dansmusik i ryggraden ville Thore förnya sig och utforska andra musikformer: storbandsmusik, kyrkomusik, orkestermusik och kamarmusik. Allt komponerande skedde fritt från tekniska hjälpmedel. Han ifrågasatte datorer och musikprogram där det var alltför lätt att producera sig och många, frestande och lättåtkomliga valmöjligheter serverades. För Thore gällde stundens ingivelse och fingertoppskänsla för när melodi och text är lyckligt förenade. Musikteori var honom helt främmande.

– Jag skriver med känsla för feeling i stället, brukade han skämta.

*En liten knäpp här upp i skallen
sen kan schlagern vara gjord.
Man plockar fram en melodi
och fyller på med några ord.
Och det får inte vara mycket,
nej, så lite som det går,
för se en schlager uti våra dar
får inte vara svår.*

Han debuterade som operettartist i rollen Sigismund i Vita Hästen på Sjöfjärden-Operan 1979 där han också spelade Paris i Sköna Helena följande år. Det verkliga kraftprovet blev Boni i Csardasfurstinnan på Oscarsteatern 1981–82. Aldrig tidigare hade man väl sett den glade och självsäkra scenartisten nervös och till och med rädd! Här ställdes hela hans förmåga på prov: krävande text och musik som han för en gångs skull inte hade komponerat själv, ett inordnande i ett kollektiv, inget utrymme för improvisationer och en omgivning av stora operettstjärnor som förvånade betraktade den självlärde nybörjaren som hade fått föreställningens manliga huvudroll. Och så kanske det värsta av allt: att fungera som skådespelare på en av vårt lands största scener! Det blev succé, Thore höjdes till skyarna och vann sina kollegers respekt. Egna operetter blev det också. Men "musikal" och "operett" hade för Thore blivit laddade ord som ställde krav, så det blev "musipretter" i stället: Kriga för kärleken 1983, Guldhatten 1996 och På Kalle Västmans Veranda 1998.

Han medverkade i åtskilliga radio- och teveprogram. Där kunde man ibland – liksom i hans böcker med filosofiska funderingar och tankar kring livet och döden – lära känna en annan Thore Skogman, fjärran den glade tjoaren på nöjets estrader.

Thores möte med sin publik på och utanför scenen var hjärtligt, glatt och intensivt. Vänlig mot alla, aldrig irriterad, aldrig avvisande, aldrig trött. När man på nära håll fick känna den värme som strömmade emot honom och som han återgäldade med råge förstod man äntligen vad som menas med "folkkär".

Thore Skogman blev medlem i SKAP 1961, mottog Fred Winter-stipendiet 1972, SKAP:s stipendium 1986, Sven Paddock-stipendiet 1998 och utnämndes till SKAP:s hedersmedlem 2007.

Håkan Elmquist
h.elmquist@telia.com

UPPDATERA DIN MEDLEMS- SIDA PÅ SKAP.SE

Alla medlemmar har en presentationssida på www.skap.se där de kan publicera biografi, bilder och länkar. Vill du uppdatera din sida, kontakta SKAP: info@skap.se eller 08-783 88 39.

TVÅ NYA STYRELSE- LEDAMÖTER. FYRA NYA HEDERSMEDLEMMAR

SKAP:s årsstämma ägde rum på Filmhuset den 2 april. SKAP:s medlemmar valde in Camilla Ringquist och Torgny Söderberg i styrelsen. Örjan Fahlström och Ale Möller lämnar SKAP:s styrelse. Dessutom valde stämman att utse fyra medlemmar till hedersmedlemmar, närmare bestämt Gullan Bornemark, Thomas Funck, Lennart Helsing och Bengt Nyquist. Läs styrelsens motiveringar, vilka lästes upp på årsstämman, på www.skap.se

Till höger, SKAP:s hedersmedlem Gullan Bornemark.
Foto: Mårten Karlsson

SKAP – Svenska Kompositörer Av Populärmusik – är Sveriges intresseförening för yrkesverksamma kompositörer, textförfattare, bearbetare och arrangörer. SKAP grundades 1926. Idag har SKAP 828 medlemmar. SKAPs medlemmar verkar inom alla genrer.

Föreningens övergripande ändamål är att:

*Tillvarata medlemmarnas konstnärliga och upphovsrättsliga intressen.
Fördela bidrag, stipendier och priser.
Verka för svensk populärmusik.*

En av SKAPs viktigaste roller är som huvudman för Stim. Tillsammans med FST (Föreningen Svenska Tonsättare) och SMFF (Svenska Musikförläggareföreningen) driver SKAP Stims styrelse. SKAP företräder populärmusikkompositörernas intressen och ser till att Stims verksamhet är effektiv, transparent och att den inte diskriminerar mot några upphovsmän.

SKAP bedriver också kulturpolitik och lobbyverksamhet, både i Sverige och på EU-nivå. I dessa verksamheter är SKAP:s viktigaste målsättningar att värna upphovsrätten och att verka för den kulturella mångfalden.

SKAP förhandlar fram standardavtal, som t ex Musikförlagsavtalet och Beställningsverksavtalet. Dessa avtal kan laddas ner på www.skap.se.

SKAP arrangerar medlemsaktiviteter i Göteborg, Malmö, Orsa och Stockholm. SKAP delar ut stipendier och priser. SKAP kan erbjuda juridisk hjälp i vissa frågor. SKAP har två medlemsägda lägenheter, en i södra Spanien och en i Paris. Dit kan medlemmarna åka för arbete och rekreation. SKAP drivs av en av medlemmarna vald styrelse bestående av 9 personer. SKAP:s verksamhet finansieras av egna inkomstkällor och ett anslag från Stim.

Du kan bli medlem i SKAP om du är professionell upphovsman och varit Stim-ansluten i minst tre år (eller ansluten till motsvarande sällskap utomlands).

Ansökan om medlemskap prövas av styrelsen i maj och december.

Alfons Karabuda (ordförande), Jan-Olof Andersson, Py Bäckman, Douglas Carr, Elise Einarsdotter, Johan Ekelund, James Hollingworth, Camilla Ringquist, Torgny Söderberg

SVENSKA KOMPOSITÖRER AV POPULÄRMUSIK
BOX 27327 102 54 STOCKHOLM
TEL 08 783 88 39 FAX 08 660 06 06
INFO@SKAP.SE WWW.SKAP.SE

SKAP är en sammanslutning av yrkesverksamma kompositörer, textförfattare, bearbetare och arrangörer. SKAP bildades 1926 och har sedan dess verkat för svensk musik. SKAP är en av tre huvudmän för Stim. SKAP är en lobbyorganisation, både i Sverige och på EU-nivå. SKAP fördelar bidrag, stipendier och priser.

Omslag: Christina och Rigmor Gustafsson mottog varsitt SKAP-stipendium vid en medlemskväll i Stockholm den 27 november. Foto: Rodrigo Parás
Ansvarig utgivare: Alfons Karabuda
Grafisk Design: Gabor Palotai Design
ISDN 0347-14032

SKAP-nytt är en medlemstidning och kommer ut två gånger per år. Även som icke-medlem kan du prenumerera på tidningen. Kontakta oss via info@skap.se eller 08-783 88 39.